

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Česká pošta, s. p.**, se sídlem Politických vězňů 904, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 A 2/2013 – 12,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce podal u Městského soudu v Praze dne 2. 1. 2013 žalobu, v níž se domáhal toho, aby soud vydal rozsudek tohoto obsahu: „*zakazuje se České poště, sídlem Senovážné nám. 1, České Budějovice, IČ 47114983, aby pokračovala v porušování žalobcova práva být informován o řízeních, jichž je či byl účastníkem, a přikazuje se jí, aby obnovila stav před nezákonným pokynem, k březnu 2012, kdy potřetí zapřela své postavení mezi veřejnými mocemi neopodstatněným i nekvalifikovaným poučením a kdy zároveň podmínila sdělení údajů údaji samými, neprodleně poskytla procesní údaje v žádosti ze 17. února 2012.*“ Žalobce dále vyjádřil přesvědčení, že ze správního řádu vyplývá, že orgán moci výkonné má informovat o zahájeném řízení, případně na žádost „*o vedeném či skončeném řízení potvrdit vyhlášení rozhodnutí*“. Uvedl rovněž, že „*řízení právní věda rozumí proces vedený orgánem vrchnostenské správy, završený normativním či správním aktem. Vrácení písemnosti soudu je dle své povahy individuálním správním aktem.*“

Usnesením ze dne 11. 1. 2013, č. j. 10 A 2/2013 – 6, městský soud žalobce vyzval, aby ve lhůtě 10 dnů od doručení tohoto usnesení zaplatil v kolcích na připojeném tiskopise nebo na účet soudu soudní poplatek z podané žaloby, který činí 2 000 Kč.

Žalobce následně zaslal soudu žádost o osvobození od soudního poplatku ze dne 26. 1. 2013, ke které přiložil čestné prohlášení o svých osobních a sociálních poměrech.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 A 2/2013 – 12, žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků. V odůvodnění nejprve poukázal na znění ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále též „s. ř. s.“). Dále uvedl, že žalobce doložil (i odkazem na písemnosti založené u zdejšího soudu sp. zn. Spr 362/2010, Spr 229/2011 a Spr 4846/2011), že jeho majetkové poměry odůvodňují osvobození od soudních poplatků. Žalobce byl v řízeních u Městského soudu v Praze již opakovaně osvobozován právě pro svou nemajetnost a městský soud tak shledal, že nemá důvod o jeho nemajetnosti pochybovat ani nyní, to vše navzdory velmi svéráznému přístupu žalobce, který v tomto řízení zvolil k uvedení svých majetkových a příjmových poměrů formu čestného prohlášení, v němž jsou některé údaje neúplné, neboť z nich nevyplývá přesná výše žalobcových příjmů ani jeho výdajů (neuvedl např. jak a kde bydlí a jaké jsou jeho výdaje na bydlení apod.), některé údaje vzbuzují vážné pochybnosti o tom, zda žalobce svoji žádost vůbec myslí vážně („způsobilstv zcizovat“, či „úvěrová bonita: -2“).

Městský soud však dospěl k závěru, že existují jiné důvody, pro které by žalobci nemělo být přiznáno osvobození od soudních poplatků. Žalobce totiž podle názoru soudu zneužívá toho, že je od poplatků osvobozen, a jeho úspěšné žádosti o osvobození od soudních poplatků jak v řízení o žalobách, tak v řízení o kasačních stížnostech jej povzbuzují k další procesní aktivitě (a to nejen na úrovni soudů správních, ale též na úrovni soudu Ústavního).

Poukázal na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22, který k osobě žalobce uvedl: „*z celkové aktivity stěžovatele je evidentní, že jde z hlediska počtu návrhů o kverulanta, který soudům směřuje své žádosti nikoliv proto, aby bylo rozhodnuto o věci, ale proto, aby bylo nějak rozhodnuto. Stěžovatel se veškerou svou činností snaží dosáhnout toho, aby maximalizoval počet soudních rozhodnutí. Pravděpodobně v důsledku nadbytku volného času tímto svérázným způsobem hledá únik právě v komunikaci se soudy. Soudy včetně soudů správních jsou však povolány k ochraně práv, nikoliv k tvorbě zcela zbytečných rozhodnutí, která již zjevně nikoho ochránit nemohou, neboť zde o žádnou ochranu práv nejde.*“

Těmto závěrům podle městského soudu nasvědčuje i způsob, jakým žalobce přistoupil ke sdělování svých příjmových a majetkových poměrů v tomto řízení, když použité formulace vzbuzují vážné pochybnosti o tom, zda žalobce svoji žádost vůbec myslí vážně.

Městský soud proto dospěl k závěru, že v daném případě je na místě odepřít žalobci dobrodiní institutu osvobození od soudních poplatků, a rozhodl, že se toto osvobození žalobci nepřiznává. Jako důvod pro odklon od dřívější judikatury, v níž žalobci opakovaně přiznával osvobození od soudních poplatků, zmínil neustále stoupající počet sporů iniciovaných žalobcem, zejména jejich samoučelný charakter a samotný postup žalobce v těchto sporech, ze kterého není patrná snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen dílčích úkonů správních orgánů i soudu.

Městský soud dále dospěl k závěru, že návrh žalobce nemůže být úspěšný. Z obsahu žaloby totiž vyplývá, že její podstatou je spor žalobce s žalovaným o to, zda vrácení písemnosti je individuálním správním aktem či nikoli. Městský soud poukázal na skutečnost, že tuto otázku ve vztahu k žalobci již v minulosti řešil a v usnesení ze dne 3. 4. 2012 č. j. 5 A 42/2012 – 13, dospěl k závěru, že názor žalobce v tomto ohledu není správný [v tomto usnesení městský soud dále uvedl, že Česká pošta, s. p., není správním orgánem, nýbrž státním podnikem – tj. právníkem osobou provozující podnikatelskou činnost (s majetkem státu, ale to její činnosti nedává veřejnoprávní charakter; ostatně státní podnik podniká vlastním jménem a na vlastní odpovědnost). Do role subjektu rozhodujícího o právech a povinnostech v oblasti veřejné správy se Česká pošta, s. p., dostává zcela výjimečně: typicky když postupuje podle zákona

pokračování

č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím – jakožto osoba hospodařícími s veřejnými prostředky je totiž povinným subjektem podle tohoto zákona. Ani při doručování zásilek nevystupuje Česká pošta, s. p., jako správní orgán, ale pouze jakožto držitel poštovní licence plní povinnosti, které jí z toho plynou.]. Toto usnesení bylo přitom vydáno dlouho před tím, než žalobce podal nyní projednávanou žalobu.

Proti usnesení městského soudu ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 A 2/2013 – 12, podal žalobce (dále též „stěžovatel“) včas kasační stížnost, v níž uvedl, že veškeré jím uvedené údaje jsou pravdivé. Namítal, že krajský soud má aplikovat zákony, nikoli judikáty Nejvyššího správního soudu, natož týkající se jiného případu. Zdůraznil, že předmětem žaloby není vrácení písemnosti, nýbrž upírání údajů o vrácených písemnostech Českou poštou, s. p. Ve věci sp. zn. 5 A 42/12 se podle názoru stěžovatele nejednalo o obdobnou žalobu, i kdyby však šlo o obdobnou věc, pak „výklady Mě S pro jejich stupidnost v právním státě nemohou obstát“. Stěžovatel dále zmínil, že odůvodnění judikátu žádného soudu není závazné a sám městský soud je zodpovědný za to, že stěžovatel musí v téže věci opakovaně podávat žaloby. Poukázal na skutečnost, že požádal o osvobození od jediného soudního poplatku, nikoli od všech. Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud usnesení městského soudu ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 A 2/2013 – 12, zrušil.

Nejvyšší správní soud se nejdříve zabýval splněním podmínek řízení o kasační stížnosti. Kasační stížnost je podle § 102 s. ř. s. přípustná. Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Městského soudu v Praze v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán jejím rozsahem a uplatněnými stížnostními důvody a shledal, že napadené rozhodnutí přezkoumá z kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., ačkoli sám stěžovatel své námítky nepodřazuje pod žádný ze zákonem stanovených důvodů. Nejvyšší správní soud dle své konstantní judikatury nicméně vychází z toho, že „pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznamitelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně.“ (rozsudek ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního účastníka. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí (usnesení), jímž byla zamítnuta žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který stěžovatel podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda stěžovatel měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77). Kasační stížnost lze tedy i při absenci těchto podmínek projednat a jedná se rovněž o kasační stížnost přípustnou.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce tohoto ustanovení především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný,

c) doložení nedostatku prostředků. Mimo toto ustanovení se dílčím způsobem aplikuje rovněž § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), za použití § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Citované ustanovení o. s. ř. rovněž pamatuje na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, či rozsudek ze dne 26. 11. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodíní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav se vyjádřil i rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74 (publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS), když dovodil, že „slovo „může“ užitě v § 36 odst. 3 větě první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda, i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namístě mu dobrodíní osvobození od soudních poplatků odepřít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

V rozsudku ze dne 10. 5. 2012, č. j. 6 As 15/2012 - 15, pak Nejvyšší správní soud odkázal i na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo náleží Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“ Vzhledem k těmto jednotlivým funkcím soudních poplatků dospěl zdejší soud k závěru, že je důležité nejen ochraňovat účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 - 12).

Nejvyšší správní soud se dále zabýval tím, zda městský soud dostatečně zvážil stěžovatelovu žádost o osvobození od soudních poplatků ze všech těchto hledisek. Nejvyšší správní soud shledal, že městský soud postupoval správně, když nejen řádně posoudil splnění všech podmínek stanovených v § 36 odst. 3 s. ř. s., ale současně zhodnotil povahu sporu a způsob vedení řízení ze strany stěžovatele, kterému i dle názoru zdejšího soudu nejde o úspěšné dovedení řízení do konce, nýbrž se snaží o neustálé prodlužování sporu. Nejvyšší správní soud ve shodě s městským soudem dodává, že stěžovatel vede mnoho dalších soudních řízení a jeho postup je *de facto* ve všech řízeních totožný. Městskému soudu je třeba přisvědčit také v tom, že v čestném prohlášení, jímž stěžovatel doložil své majetkové poměry jsou některé údaje

pokračování

neúplné, neboť z nich nevyplývá přesná výše žalobcových příjmů ani jeho výdajů (stěžovatel neuvedl např. jak a kde bydlí a jaké jsou jeho výdaje na bydlení apod.), některé údaje vzbuzují vážné pochybnosti o tom, zda žalobce svoji žádost vůbec myslí vážně („způsobilstvo zcizovat“, či „úvěrová bonita: -2“). Nejvyšší správní soud tak má za to, že městský soud v odůvodnění kasační stížností napadeného usnesení jasně a srozumitelně uvedl důvody, na jejichž základě žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků zamítl.

S ohledem na shora uvedené nevidí ani Nejvyšší správní soud důvod, aby náklady sporů jako je tento, jichž stěžovatel vede celou řadu, měla nést Česká republika formou institutu osvobození od soudních poplatků. Nemajetnost totiž nemůže být sama o sobě důvodem, aby se nemajetná osoba mohla volně a bez jakýchkoliv omezení realizovat v podávání četných podání k soudu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, dále rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 7. 2012, č. j. 5 Ans 10/2012 – 26). „*Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně*“ (viz cit. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 101/2011 – 66, resp. rozsudek ze dne 6. 6. 2012, č. j. 2 Ans 6/2012 - 12).

Námítce, v níž stěžovatel městskému soudu vytýkal, že má aplikovat zákony, nikoli judikáty Nejvyššího správního soudu zdejší soud nepřisvědčil, neboť z odůvodnění městského soudu je zřejmé, že ve věci aplikoval ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., při posouzení věci přihlédl ke všem relevantním skutečnostem a poukazem na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22, pouze podpořil přesvědčivost odůvodnění svého rozhodnutí.

K námítce v níž stěžovatel zpochybnil závěr městského soudu, že ve věci sp. zn. 5 A 42/12 se jednalo o obdobnou věc jako v právě posuzované věci, Nejvyšší správní soud uvádí následující: Městský soud na věc sp. zn. 5 A 42/12 poukázal proto, že podle jeho názoru v ní byla řešena obdobná otázka, jako v právě posuzované věci a zdůvodnil tak, proč se podle jeho názoru v posuzované věci jedná o zjevně neúspěšnou žalobu ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. Tomuto závěru městského soudu však nelze přisvědčit, neboť pokud je předmětem řízení otázka, která již byla v jiné věci vyřešena, nepředstavuje tato skutečnost bez dalšího sama o sobě důvod zjevné neúspěšnosti žaloby. Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu je totiž třeba zjevnou neúspěšnost návrhu ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. vykládat tak, že se jedná o neúspěšnost patrnou na první pohled, nikoli tedy seznatelnou až po více či méně komplikované úvaze. Poukázat lze v tomto směru např. na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 12. 2007, č. j. 7 Afs 102/2007 - 72, podle kterého „*Vlastnost „zjevně neúspěšného návrhu“, kterou zákonodárce vyjádřil pojmem „zjevně“, je třeba vykládat jako vlastnost návrhu seznatelnou „na první pohled“, jehož neúspěšnost je bez jakýchkoliv pochybností a dokazování zcela jednoznačná, nesporná a okamžitě zjiřitelná. Takovým „zjevně neúspěšným návrhem“ může být např.: opožděně podaná žaloba, opožděně podaná kasační stížnost; návrh na prominutí zmeškání zákonné lhůty, kterou nelze prominout; návrh, který je výslovně (bez meritorního posouzení charakteru a povahy žalobou napadeného úkonu) vyloučen z meritorního přezkoumání, jako je např. kasační stížnost proti usnesení o přerušování řízení.*“ Posouzení, zda otázky řešené v odlišných řízeních jsou totožné, může přitom být v některých případech komplikovaná záležitost. Toto dílčí pochybení městského soudu při hodnocení zjevné neúspěšnosti žaloby však nemá vliv na správnost jeho rozhodnutí, neboť v případě stěžovatele je dáno několik výše již zmíněných důvodů, pro které mu nelze přiznat osvobození od soudního poplatku a na které městský soud poukázal v odůvodnění kasační stížností napadeného usnesení. Nejvyšší správní soud tak má za to, že městský soud rozhodl správně, pokud dospěl k závěru, že žalobce nesplňuje podmínky pro osvobození od soudního poplatku.

Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že se městský soud dostatečným způsobem zabýval osobou stěžovatele a jeho procesní činností v předmětném řízení i v dalších řízeních vedených před tímto soudem. Městský soud také správně posuzoval, zda došlo ke zneužití práva v tomto konkrétním posuzovaném případě, a nevyšel pouze ze samotné skutečnosti, že stěžovatel vede mnoho sporů. Závěrem zdejší soud poukazuje i na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salontaji - Drobnjak proti Srbsku ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05, dle kterého, osvobozen od soudních poplatků nemusí být účastník vytvářející velké množství kverulatočních soudních případů, aniž by to bylo v jeho zájmu. Pak v konkrétním odůvodněném případě může převýšit zájem státu na ochraně před kverulantstvím.

Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížností napadené usnesení Městského soudu v Praze netrpí nezákonností ani jakoukoli jinou vadou, a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel, který neměl v tomto řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s.) a žalované žádné náklady nad rámec její úřední činnosti nevznikly. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žalované náhradu nákladů řízení nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. dubna 2013

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu